

A Bohus Zoltán üvegszobrász művész pozsonyi Magyar Kulturális Hét alkalmából rendezett tárlatának megnyitóján (Pozsony, 2015. június 9.) elhangzott szöveg:

Bohus Zoltán üvegszobrászművész a magyar üvegművészet iskolateremtő művésze. Az 1965-ben, nemcsak az akkor alakult önálló üvegtervező szak első tanára lett a Magyar Iparművészeti Főiskolán, hanem negyvennégy évi oktatása alatt (különböző pozíciókban, illetve tanszékvezető professzorként), nemzedékeknek adta át az üveg szeretetét, tiszteletét és támogatta/támogatja pályafutásuk során tanítványait.

Bohus Zoltán az üveg anyagában olyan értéket fedezett fel, ami tanítványai hosszú során keresztül is, meghatározta a magyar üvegművészet fejlődésirányát és tette világszerte ismertté üvegművészetünket. Nemzetközi mércével is a legnagyobbak közt tartják számon Bohus Zoltán üvegszobrász művészt.

Pályája kezdetétől végigkísérhető törekvésével, az üveg „speciális nyelvének” megtalálásával és fejlesztésével, pedig megújította a magyar szobrászatot. A hatvanas-hetvenes évek modern szobrászati törekvéseibe egy addig teljesen ismeretlen meglátást, problémát hozott.

„Azért dolgozom hosszabb ideje üveggel, mert azt hiszem, hogy az olyan dolgok, mint tér és idő – melyekről úgy tartják, szobrászati eszközökkel kifejezhetetlenek – megközelíthetők ezzel a rendkívüli anyaggal. Ezek a gondolatok kötöttek le éveig. Egy idő óta maga a fény jelenti számomra az igazi kihívást. Lehetséges-e és hogyan, szoborban megragadni egy ilyen anyagtalan jelenséget?

„Megpróbálom” – fogalmazta meg az őt legmélyebben motiváló kérdéseket. S mindmáig ez a kutató, alkotó keresés művészetének legfőbb vonása.

Pályája indulásakor, a Közép-Kelet Európát jellemző hiányos gazdasági helyzetből kovácsolt erényt és teremtette meg (kísérletezte ki) a művészetére jellemző, sajátos stílusú, és „leleményes” technikájú első munkáit. A kényszer szülte és motiválta, hogy a cseh-szlovák üvegművészettől eltérően, a síküveggel foglalkozzon, és annak a hideg megmunkálásával (ragasztással, csiszolással, polírozással, üvegmaratással) keressen formát, alkosson újat, ami más, mint az üveglablakok színes felülete, stb.

A formára vágott, egymáshoz ragasztott síküveg lapok képezték (és jelentik ma is) plasztikai alapanyagát. Háromdimenziós, 20-30 cm átmérőjű alakzatokat készített üvegből, miközben felismerte az átlátszó, a fényt eltérítő, megtörő tulajdonságát. Kihasználta azt a paradoxont, hogy üvegből ugyan egzakt téri formát alakít, de az, valójában másnak mutatja magát. A fénytörés és az átlátszóság egy rejtett (másnak tűnő), megfoghatatlan világot teremtett, gyakorlatilag a szobor, a mű, határozott külső formáján belül. Azaz a geometria, a matematika racionalitását alkotásaiban felülírja a fény poétikája.

Az üvegszobrokban – a néző szemszögétől függően váltakozva – megjelenő illuzórikus világ (többszörös fénytörések következtében megmutatkozó fény-kapuk, ellipszisek, stb.), ugyanakkor egy teljesen pontos geometrikus kiserkesztésen és elgondoláson alapul. De ez a technikai, matematikai pontosság mégis, az alkotó számára is, újabb és újabb meglepetéseket okoz. A művészi és technikai megvalósítás folyamán, annak folyamatában, az eredeti elképzeléshez, a „tervhez” képest mindig van egy húsz százalékos nem várt meglepetés. Amiként Bohus fogalmazott: „ilyennek gondoltam –, de kicsit más lesz a kész mű. Kicsit megfeythetetlen –, olyan reflexiók jönnek elő, amikre sohasem gondoltam volna”.

Elmondása szerint, ez az a mozzanat, ami az elkészült mű továbbgondolására, újabb variációk létrehozására inspirálja. Így születtek meg sorozatai (*Térspirál*, 1977-1981; *Belső világ*, 1989 *Kapuk*, 1989; *Fény-tér*, stb.).

Ugyanakkor, végigkísérletezve, kutatva az elkészült műben rejlő variációs lehetőségeket, két-három variáció után leáll a folytatással. Ennek a kísérletező keresésnek a pontos megszakítása – ennek a felmérése, tudása, ráérése – az a nagyon lényeges vonás, ami üvegszobrait a design-tól elválasztja.

Az ő szaknyelvére fordítva a szót, azaz idézve magát a művészt: A pozitív-negatív formák, hengerek, parallel lencse- és a prizmahatások természetesen keverednek egymással, de a mögöttük lévő gondolat az, ami a legfontosabb”.

Az üvegformák belsejében feltároló geometrikus világ következtében lélekkel és belső (zárt rendszerű) optikai lélegzéssel rendelkeznek Bohus Zoltán művei. A nézőt vonzzák, hogy új és új szögből lássanak bele abba a csodába, amivel alkotójuk megajándékoz bennünket. Az optika és a fény fizikai törvényszerűségei alapján egyszerre tehát valóságos és illuzórikus a látvány, amit látunk, és amibe tekintünk.

Konstruktív-geometrikus, és egyben lírai üveglasztikáinak egyedüli megoldásával egy teljesen új szobrászatot teremtett Bohus Zoltán, amely az ő sajátja, s mint Schrammel Imre keramikus művész, Bohus Magyar Művészeti Akadémia tagság székfoglalójának laudációjában mondta: ez az ő „védjegye”.

Az építészeti racionalitás és a poétika jellemezte korai acélasztikáit is. A hetvenes években alkotott, a budapesti Andrássy úti MÁV nemzetközi iroda kirakatát betöltő nagyméretű konstruktivista krómaccél dombormű is jól reprezentálja az őt foglalkoztató, a szobrászatot megújító törekvéseket.

Folytonos útkereséseiben döntő szerepet játszott az 1979-ben, Amerikában, a Corning Glass Museum által rendezett, a világ üvegművészetét bemutató kiállítás. A négy amerikai helyszínen kívül a londoni Victoria and Albert Museum, a párizsi Musée des Arts Decoratifs és a tokiói Seibu Museum of Arts fogadta be a neves tárlatot. Az egyik legrangosabb amerikai szaklap, a *Craft Horizons* a legjobb tíz szobor közé sorolta Bohus Zoltán *Térspirál II.* című üvegszobrát. Ez volt az első alkalom, hogy magyar üvegszobrász bemutatkozhatott egy ilyen jelentős nemzetközi seregszemlén. Ettől kezdve számos egyéni kiállítást rendeztek

műveiből. Állandó résztvevője a magyar és nemzetközi tárlatoknak. A világ legelismertebb nemzetközi szakmai művésztelepeire és üveg szimpozionjaira hívták meg feleségével, munkatársával, Lugossy Mária szobrászművésszel együtt (csak néhányat kiemelve: Novy Bor, Frauenau, Sars-Poteries).

Bohus Zoltán üvegszobrász művész itt bemutatott művei is pontosan mutatják: az üveg „rejtélye” és a benne rejlő kifejezési lehetőségek foglalkoztatják ma is. Legújabbán, az üvegplasztikai belsejében megjelenő fénytöréseket a szobor alatti (ledes) megvilágítással szándékozik egyértelműsíteni. Mint mondja, nem az ablakok beáramló fény, vagy a megvilágításra kívánja hagyni ezt a tényezőt, „ne az ablakon beáramló világosságtól függjön a mű”.

PhD Szabó Lilla
művészettörténész